

אייל שלום

העדינות הזו

הַעֲדִינּוֹת הֵזוּ שָׁפָה מְתוּנִים רוֹזִים מְדוֹרְדִים לְצַד הַשְּׂבִיל, הַעֲדִינּוֹת הָיוּ שָׁפָה שׁוֹרֶת רָקְלִים נְהַרְרָה נְשִׁפָּה קָלִיל, הַעֲדִינּוֹת הָיוּ שְׁפָה הָרֵאשׁ נִמָּךְ לֵאֵס מִן הַחֹה, הַעֲדִינּוֹת הָיוּ לְצַד הַדִּיקְעָה, בַּבֶּקֶר הַנֶּה הַעֲדִינּוֹת הָיוּ הָאֲחֻזָּה בִּיגוּת הַקֵּץ ?לְקִיפָּה כְּמוּ בְּחֶלֶת קֶרֶה, בְּחָלְצָתָה מִתְרַצֵּעָה הַעֲדִינּוֹת הָיוּ בְּמַעֲלָה שׁוֹרְדִית הַפְּשׁוּטָה הַמִּתְבַּנֶּרֶת, הַעֲדִינּוֹת הָיוּ לְאֹדֶר מְסִיתִי הַיִּשְׁבָּה וּמְהֵסָה וּמְרַחֶמֶת, הַעֲדִינּוֹת הָיוּ שָׁפָה סְכוּזַּ מִתִּירָה אֶת הַמִּקְבֵּת או הַעֲדִינּוֹת הָיוּ שְׁפָה עוֹזֵבִים אוֹתִי עֶשְׂקוּ הַעֲדִינּוֹת הָיוּ בְּהַתְבַּנְּרוּת הַחֲסִירִים הַעֲדִינִים שֶׁלְּאֹרֶשׁ שָׂרְפָה או כִּרִיתָה או הַעֲדִינּוֹת הָיוּ הַעֲדִינָה שְׁפָה וְשׂוֹאִלִים בְּשִׂמֵי לְרֵאשׁוֹנָה

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ שָׁפָה מְתוּנִים רוֹזִים מְדוֹרְדִים לְצַד הַשְּׂבִיל,

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ שָׁפָה שׁוֹרֶת רָקְלִים נְהַרְרָה נְשִׁפָּה קָלִיל,

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ שְׁפָה הָרֵאשׁ נִמָּךְ לֵאֵס מִן הַחֹה,

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ לְצַד הַדִּיקְעָה, בַּבֶּקֶר הַנֶּה

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ הָאֲחֻזָּה בִּיגוּת הַקֵּץ ?לְקִיפָּה

כְּמוּ בְּחֶלֶת קֶרֶה, בְּחָלְצָתָה מִתְרַצֵּעָה

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ בְּמַעֲלָה שׁוֹרְדִית הַפְּשׁוּטָה הַמִּתְבַּנֶּרֶת,

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ לְאֹדֶר מְסִיתִי הַיִּשְׁבָּה וּמְהֵסָה וּמְרַחֶמֶת,

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ שָׁפָה סְכוּזַּ מִתִּירָה אֶת הַמִּקְבֵּת

או הַעֲדִינּוֹת הָיוּ שְׁפָה עוֹזֵבִים אוֹתִי עֶשְׂקוּ

וְהַעֲדִינּוֹת הָיוּ בְּהַתְבַּנְּרוּת הַחֲסִירִים הַעֲדִינִים שֶׁלְּאֹרֶשׁ שָׂרְפָה או כִּרִיתָה או הַעֲדִינּוֹת הָיוּ הַעֲדִינָה שְׁפָה וְשׂוֹאִלִים בְּשִׂמֵי לְרֵאשׁוֹנָה

וְנִשְׁפָּטִי בְּתוּנִי הָאֲזִינִים:

לְמִדָּתִי אֶת שְׂמוֹתֶיךָ בְּבִשְׂרִי. בְּצִלְמִי וּבְרַמּוֹתַי אֲנִי מְדַבֵּר

אֲלֶיךָ

וְאֵתָה נִבְחַל וּמְצַמְצֵם, קִשְׁוֹב לְמַה שִׂיאֵמֶר

הַחַדָּה הַמְבִשֵּׁל הַנֶּהָ שֶׁחָזַק מִמֶּה, מְהֵסֵס וְנִבְכָּמֶר

הַלִּילָה אֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹת בְּרוּרִים. הַנֶּהָ אֲנִי

הַנֶּהָ אֲשׁוּבִי בּוֹצְרִים, הֵרִיחַ הַעַז בְּשַׁפְּלֵי הַצְּאִיר

מַפְתִּיחֵי הַחֹהֶה. פְּטַנֵי הַרְבֵּה

הַיָּדִים הַנִּבְרָקוֹת בְּתִשְׁבָּה

לְהִרְאוֹת לָךְ גַּם בְּקִלְיוֹ, דַּל יוֹרְפָה,

מְקוֹרֵים וְצִלְקוֹת. הַתְּבוֹנְנֶת בִּי

וּמְבַקֵּשׁ עֲשֵׂה בִי אוֹדֶר נְטִיבִי שֶׁל חֶסֶד וְהִיִּיתִי יָפָה

וּמְתַפְּסִים, וּנְחַלְשֵׁי מַמְנֵי מְלִימִים שֶׁהִמְטִיחַתִּי בְּמִקְרֵי תַפְלָה

הַיֶּכֶךְ שֶׁלֹּא תְשָׁבִטִי שֶׁתְּתַפְּשׂ

לְהִסְתִּי מוֹלְךְ סַמּוּק וּמִתְרַפֵּס

וּמַנְהֵם. לְשִׁמְיָם הֵיחֶ צָבַע הַעֲצִים הַתַּגְעֲגַעֵזוּ לְאֹרֶךְ

וְהָאֲדִיר עֲמַר סִמּוּךְ רַחֵם

נִדְרֹתַי אֲלֶיךָ בְּעַדְהָ וְהִתְחַנְּנָתִי

הַבִּיאֲנִי חֲרָרִים.

וּמַה כִּבְרִי אֶאֱדָה שֶׁם. מֶה אִם אֲדַע

כִּמְהָ אֵתָה נָחַם וּבִזְכָּה בְּמִסְתֵּרִים

וּבְמַה יִצְרָתִי אֲנִי בְּכַדִּירוֹת

קֶרֶה וּמִרְחֶקֶת

וּכְרֶסְמָה בִּי הַבְּלוֹת

בַּפְּחַר הַשְּׂפָתַי אוֹרְךָ

וּפְתַע הַוַּפְעָת וְגִלְתִּי לִי

סוֹד הַשְּׂפָל, סוֹד

לְלוֹת

וְלֹא עֲנַנְתָּ. אֲנִי אֲיַחְזִיפִי וְאֵמָהּ

חֹמֶקְךָ עוֹבֵר. הַקִּצְתִּי מִפּוֹרֵךְ מַמְךָ

בְּעַצְבוֹן חֲרִי

עַל הַחֲקִיזוֹן שֶׁשָׂוּ לִילָה הֵיחֶ וּבִן לִילָה אֲכַר

אֲכַל הַחַיִּידִי בִּי הַיְקִרְוֹת;

אֲמָם, לְשִׁפְפַמְתִּי מִמְמַלְחַת

רָטֵב וְעִיטִים

הֵיחֶ לְנֹחַ רְגַע שֶׁל הַתְּבַהְרֹות

הזהות המעומעמת היא אולי תו

ההיכר האופייני ביותר של רומן גארי, שחתם על יצירותיו בלא

פחות משמונה ספסדונימים, שהיוע

ביותר שבהם היה אמיל אז'אר, אך גם

הבעייתי ביותר, כשמבל העסכדונים

הברוי קם על יוצרו. בלא פקעת

וזהויות הסכוכה הזאת התירי לבסוף

בספרו "פסכדו", הרואה אור בימים

אלה בתרגום עברי ראשון

שנות השישים של המאה הקודמת מילא רומן

גארי, סופר צרפתי־יהודי נשכה למדי, את הטיפסים המתאימים כדי להירשם בקטלוג Who's who in the World Jewry (מי ומי בעולם היהרות). מדובר ברשימה יוקרתית של למעלה מעשרות אלפים אנשים חיים ברחבי העולם, שהצלחו להשיג את חותמם כיהודים.

גארי, שטרם לשמך את דימויו כקתולי־חילוני בצרפת ולעמעם את מקורותיו וזהותו היהודיים, זעם כשהגיעה התשובה של העורכים כי שמו לא יופיע בקטלוג. גארי השתולל, ויש הגורסים שאמר "הבוגדים האלה שלחו לי מכתב שם הם מסכירים שאני לא בעל המאפיינים הנדרשים כדי להיחשב ליהודי. הם הרבה יותר בררנים ממה שהיו רוצהנרגי והימלך".

רומן גארי אכן היה יהודי מלידה, אך הוא נטה לחמוק מהגדרה הזאת. הוא נולד ב-1914 בשם רומן קצב וגדל עד גיל 11 בוילנה עם אביו, אריה (לייב) קצב, מממשפת פרוונים יהודית אמידה, ועם אמו, נינה (מינה), שהיתה מבוגרת מאביו וגרושה מבעלה הראשון. רומן הצעיר קיבל חינוך יהודי, למד בחדר, קרא עברית ודובר יידיש. היה ינק את השפה והתרבות הצרפתית עם חלב אמו, שהיתה פרנקופילית מושבעת. לאחר שאביו עזב אותה לטובת אשה צעירה יותר והקים אתה משפחה חדשה, החליטה נינה לספק לבנה עתיד טוב יותר בצרפת.

תחילה עברו לוורשה, שם סבלו מאנטישמיות ומניסיונות פרנסה כושלים של האם, בין השאר, במסגרת התחוות שלה לנציגה כוממית של מצעב האופנה הצרפתי פול פוארה. לבסוף השיגה נינה את המסמכים המיחילים וב-1928 הגיעו לעיר הקייט ניס שברודם צרפת, שם הקפידה נינה לבקר עם בנה בכל יום ראשון בקתדרלת סנט ניקולא האורתודוקסית הרוסית המריובה. היא הבחירה לבנה שכואי שיישכח מיהדותו, וגארי, שכל חייו צייט לאמו, גם אחרי מותה, עשה כדבריה.

בספרו האוטוביוגרפי "הבטחה עם שחר", שאינו אלא שיר אהבה ארוך ומשומר על ועד מותה, הוא כותב כי רדפה וקראה בקול רם אחרי אלה שצחקו עליו בתקופת לידתו: "אתם לא יודעים עם מי יש לכם הכבוד לדבר? בני יהודי שגיר צרפת, אביך לגיון הכי בוד, סופר גדול, איבסן, גבריאל ד'אנונציו... הוא ית' לבש בלונרוז!". גארי, ברובו הצנינית והציתנית, עונה לקריאתיה המטאפורית של אמו: "כדי להכחיר את הדברים, אני היום שגירי כללי של צרפת, אביך לגיון הכבוד, ואם לא נתפכתי לא לאיבסן ולא לר'אנונציו, זה לא בגלל שלא ניסיתי. ושלא יהיו טעויות: אני מתלבש בלונרוז. אני שונא את הגיריה האנגלית, אבל אין לי ברירה".

במצוות אמו הוא גם מעמעם בפומבי את מוצאו בעיתונים וב-32 ספריו השתמש בלא פחות משמונה שמות בדויים (גארי נהג לתרגם את ספריו לשפות שונות בהזוויות שונות, תוך שהוא מכניס תיקונים בספרים המתורגמים).

רוב ספריו עסקו, באופן כזה או אחר, ביהודים בתקופת מלחמת העולם השנייה והשוואה. הדמויות המרכזיות ברוב הספרים הן יהודיות, והן תמיד מוצגות כהתאם לקלישאות ולסטריוטיפים המוכרים לקורא הצרפתי הממויך. ספר אחד הלבב, "ליירי ל", לא מזכיר כלל יהודים או יהדות. והו שמוע ענתן גארי כמי תנת גירושין לאשתו הראשונה, לולי בלאנש, סופרת עתירת פרסים ותובתב במגזין "ווג" האנגלי.

לא בכדי סירב להסגולו היהודי להכליל את גארי בין שורותיו. בספריהם של פרימו לוי, אלבר ח'ון, ז'ורז' פרק ורומיה, הדמויות היהודיות הן קורבנות שואה אולטימטיביות והמלנכוליה המתבקשת שר

מאיה גז

לא בעל המאפיינים הדרושים כדי להיחשב ליהודי

רומן גארי. "אתם לא יודעים עם מי יש לכם הכבוד לדבר!" צילום: אוֹרֶיִף פִי

רדת על רקע העלילה. בספריו של גארי נוכח המומר יהודי שחור והדמויות המרכזיות הן היהודיות, אך הן תמיד בלתי שגרתיות: רובן זונות או זונות לשעבר, חלקן הומוסקסואלים וטרנסג'נדרים, ורובן שיכיות לאותה יהדות ענייה ושולית. נפקדים מרוב ספריו גנבים יهودים גיבורים, ונוכחות בהם לרוב דמויות נשים יהודיות גיבורות. אלה, שוב, תמיד יהיו זונות, רובן עליות וטובות לב.

המספר בספרים תמיד יהיה בין 14 (הגיל שבו גארי הגיע לניס וחיוו התאפססו מחרש) ולא יהיה לעולם יהודי. רק בספרו האחרון, "עפיפונים", משתמע למעטט אחד קטן, מחובא ובולתי מתחייב, שלורו, המספר, הוא יהודי, כאשר הוא אמר ליריבו הנרמני: "כמו לכל הנאצים, דרוש היה גם לך היהודי שלך".

ב"חינוך אירופי", ספרו הראשון של גארי, נוכחים הרב קוקייה וילד הפלא (הוונדקנינד) מנייניק שטרן; ב"עפיפונים", ספרו האחרון, מככבת מאדאם ז'ולִי, מנהלת בית זונות יהודייה שנהפכת לברזנית אסתי הראוי, מנהיגת המחתרת בנורמנדי; בתורן נעים שלמה רובינשטיין, הלוא הוא "המלך סלומון" על חרדת המוות שלו, מאדאם רוזה, ונהה לשעבר וניצולת אשווייץ ב"כל החיים לפניו", משה כ'ון, קומיקאי שנהפך לדיבוק של קצין ה-SG- שרצח אותו ב"ירידה של גארי" ועוד רבים כדי הרמיון הטובה של גארי.

בחרתי לכתוב את עבודת הדוקטורט שלי בצרפת על "יהדות והשוואה בספרות של רומן גארי". באתן שונים, כשעלה הרעיון לכתוב על גארי, האנדרגורל של עולם הספרות הצרפתי, המערכת הממושכת של הסר' רבון הכילה כותרות ותקצירים של עבודות דוקטורט רק משנת 1979 וצפונה. במשך חודשים רבים סרקתי כרכים עבי כרס ומאובקים שעליהם התנוססו השנים 1979 ודרומה, בניסיון לדלות את כל עבודות הדוק'טורט שנכתבו על רומן גארי ועבודתו. מצאתי יותר מאלף עבודות דוקטורט שנכתבו על מרסל פרוסט, אך רק שלוש עשרה עבודות דוקטורט שנכתבו עד אותה תקופה על רומן גארי.

אולי, הסיבה היא שהצרפתים שנאו את גארי. הם שנאו אותו בחייו וחלקם שונאים אותו גם אחרי מותו. בחייו, משום שהתיימר להיות סופר צרפתי שמתח בני קורת על התנהלות הצרפתים בענייניהם הכיבוש. אולי מותו, משום שהיתל בהם עם תרגיל הפסכדונים, שהי נגלה רק לאחר התאבדותו בשנת 1980. אבל עוד כתב, המבקרים היכו בו ללא לחימה: כימרה של לבס את ההיסטוריה מחדש באמצעות ספרות בריה. כינו אותו כפולטרוד, שקרן, מעוות מציאות. גארי, בתגובה פירסם את מלחמתו הקטנת עם מבקרי הספרות טטורים אישיים בעיתונים – טורים פופולריים יותר או פחות, אליטיסטיים לעתים.

גארי מאס במבקרי הספרות, ומאס בקוראיו הר'בים: גארי היה סופר של רבי מכר' שפנו אליו ושאלו אותו אם הכתוב בספריו הוא אמל לאמינה. הוא חש שהקוראים אינם מבינים אותו, שהצרפתים לא מקבלים

אותו ואת ניסיונותיו להיות אחד משלהם. אחרי שני ניסיונות כושלים לכתוב ספרים בשמות בדויים (שטאן בוגאט ופוסקו סינבלר') – ספרים שהחלו להימכר רק לאחר שנארי הודה שהוא מחתום – הוא החל באחד המפעלים הגדולים של חייו – המצאת דמותו של אמיל אז'אר.

"חיבוק גדול" (Gros Calin) הוא הספר הראשון שכתב גארי ופירסם בשם אמיל אז'אר. הוא מפרט את חיי היומיום של מישל קוון, צרפתי בודד שאימץ במי רוקו חבר חוש – נחש פיתון – שאותו הביא במזווזה בתורה לפאריס. קוון מאוהב במרמואל דרייפוס, עמיי בתו הממשדר שעובדת במשרה צרדית כזונה.

"רק רצינית" לראות אותו יוצא לאור, להניח עליו את הדי, ללסף אותו בחיבה, כמו ירד', אמר גארי, מלסף את אחד מהספרים התוממים בשם אז'אר, לאחר ש"פרשת הפסכדונים" תפסה כיוון בלתי צפוי והפתיעה את אותו.

גארי היה ככול בחוזה בלעדיות להוצאת הבית שלו "גאלימו", שעל משרחיה מעבר לכביש יכול היה לה' שקיף ממלון דירתו בת שבעת החריים, בקומה הרא' את החוזה, הוא מסר את הספר באמצעות שליח להוצאה "האותות" של "גאלימו". הוצאת "מרקור דה פראנס". "חיבוק גדול" הצליח נמעט, ודואי לא הצביע על פוטנציאל הצלחתו העתידית של ספרו השני של הסר' פר המסורוי אמיל אז'אר. "כל החיים לפניו". גארי לא התכוון לפרסם אותו בשם זה. הוא כתב על העמוד הראשון של כתב היר את השם "זכות האנבים". הוא גם כלל לא התכוון לפרסם את הספר בשם בדוי. כנראה או נוכר ברעת המבקרים עליו, על השפה "הדלה" שהם מגלים לו, "שפה שהיא לא צרפתית".

"כל החיים לפניו" מתאר בשפת רחוב את חיי היומיום של נער ערבי בשכונת בלוויל בפאריס. כאשר חתם עליו בשם "שפה שהיא לא צרפתית". סיר מהספר את הסטיגמות שדבקו לשם "גארי" ולתת לו סיכוי להצלחה בעולם הגדול של הספרות הצרפתית השמרנית והמחמירה. הפרו נפל ושמו של אמיל אז'אר לרדושת קהל הקוראים הנהלב של אמיל אז'אר, גארי נאלץ להעניק פנים וגוף לסופר המסורויו. הוא בחר לשמור את שירותיו של פול פבלוביץ', בנה של בת זיודותו האהובה, דינה. גארי שיכן את פבלוביץ', אשתו ובתם הקטנה באחד משני חרדי המשרתות שהיו כבעלותו כבניין של שגר.

במסגרת החוים הרבים שנחתמו בין גארי לפבי' לוביץ' בנוגע להעסקתו של האחרון ככותב צללים, אילץ גארי את העוכב החדש לרדת כל בוקר מהקומה השביעית לרירתו בקומה הראשונה ולהקליד על מכר' לכאורה, ברובה כמונה האירונית של הכרה זו. המ' שורר רוחה את הגורל שנגוד עליו תוך אמירת ההפך: ככיכול, רק למען גורל כזה הוא חי את חייו, והרי הוא לא רק לעבר מטרות שונות לגמרי. אולם כוונה זו נעשית בהדרגה פחות חר'משמעית. על כך מעידה התשובה מולו את טור שיניה הצחוק בנת צחוק מצודרת (תמונה מתאימה כשלעצמה לקופסת בונבוננייה), התי שוקה המינית (הוא אינו נזיר) ויהדות המשורר (הוא אינו עניו) ועולות הדיכוי אותו מחדש ולהפוך את חיי הני דודים שנגזרו עליו לחיים של אוכללות בלתי מוסתרת. הרבים מבקש שהפה המושך לא ייפער מולו, השנינים הלכנות תוטרנהו, וכך, אולי, יוכל להתמיד באשליה

יום ראשון י"ד בתשרי תשע"ו | 27.9.15 | **הארץ**

להיחשב ליהודי

נת הכתיבה את ספרי אז'אר. לשאלתו של פבלוביץ' לפשר הרבה ענה גארי כי הוא רוצה ש"אז'אר" יבין את תהליך היצירה. הדבר מפתיע, משום שעל פבלוביץ' נאסר לדבר עם עיתונאים ולמסור להם את תוכבתו או את תמונתו. הוא, כמוכן, לא הצליח לעמוד בפני תויו הסלבריטאות המהירה וגארי הוועע נאלץ לקרוא בעיתונים ש"האחיין" הצעיר כותב טוב יותר מדורו, הסופר המנוסח.

גארי פירסם בסך הכל ארבעה ספרים בשמו של אז'אר. הוא כתב לו אוטוביוגרפיה מדומיינת ושמה "פסכדו", הרואה אור בתרגומה העברי של רמה איילון בהוצאת "כתר".

"פסכדו" יסייע להשלים את התמונה המלאה על סיפור חייו ומותו של גארי משום ש"פסכדו" הוא ספר הנקמה של גארי. נקמה בפול פבלוביץ' שלא עמד בחוים שנחתמו אתו, נקמה במבקרי הספרות שהשי' חינתו של שמו, נקמה בקוראים שלא ירעו לזוהת את גארי בתוך אז'אר. ייתכן שזוהי גם נקמה בעצמו, במי סגרת ממע החרס העצמי שאליו יצא גארי כשהחליט להיות לסופר.

"פסכדו" מתאר את אז'אר כחולה נפש, סכיוזופן, שנכנס ויוצא מאשפוזים כפויים ולא כפויים בבתי חולים. דמותו היהודית של אז'אר וועקת שם אל מול העולם הנוצרי לישועה המיוחלת. הוא מבקש שיגאלו אותו מייסוריה של אותה יהדות שנאלץ להסתיר כל חייו. הוא חושף אותה ב"פסכדו" כפי שלא חושף אותה מעולם, כמו היתה מערומיו המבישים ביותר.

ספרו הרביעי והאחרון של אז'אר, "חרדתו של המלך סלומון", מתאר את חרדת המוות של שלמה רובינש' טיין, יהודי בא בימים, ממותו המתקרב ובא. לאחר שהי' סתתר במשך ארבע שנות כיבוש צרפת כמתרף בשאנו אליזה ונחפך ל"מלך המככסים" ברובע סטנייה בפא' ריס ולאיש אמיר בפני עצמו, הוא אינו מעוניין למות "מוות רגיל". הוא מבקש לעצמו "מוות מיוחד".

"כל החיים לפניו" ו"חרדתו של המלך סלומון" הם רומאנים תאומים, ושניהם התומים בשם אז'אר. שניהם נחשבים לרומאנים של "החרות" (ב"כל החיים לפניו" מאדאם רוזה מאנצטת את המספר מומז, וב"חרדתו של המלך סלומון" מסייה סלומון מאמץ את המספר ז'אן), בשניהם הדמויות החרדה הן יהודיות ומבוגרות ובשניהם הדמויות המספר – שהוא גם הבן המאומץ – הוא "האויב האולטימטיבי" של היהודים: ב"כל החיים לפניו" זהו ילד ערבי והיסטילי בינו למאדאם רוזה מהרהיבה של יחסי ישראל־פלסטין, וב"חרדתו של המלך סלומון" זהו כפיל צעיר של קצין הגסטפו שגול ממסייה סלומון את ארובתו מלפני המלחמה.

בשנת 2008 הצטרפתי לעמותת חובבי רומן גארי בצרפת. תמורת צ'ק על סך עשרה יורו קיבלתי את הכטאון התקופתי והרומנטי לאירות ערב נדידה בהש' תתפות מעריצי גארי המושבעים ביותר, שהגיעו מכל קצוות תבל. בין השאר פגשתי שם את זוגתו האחרונה של גארי שאי מאצטת את נופתו הירדיה במימתו שרבי דו באק, כמה מחבריו, מידידותיו ואף ממאהבותיו של רומן גארי. עם כמה מהם נשאיתי בקשר עד היום, וכי' לם לאורי לפני את "גארי שלהם", שהיה בכל פעם גארי אחר לגמרי.

לפני שהגשתי את עבודת הדוקטורט כתבתי מכתב לבנו היחיד, אלכסנדר דייגו גארי, וביקשתי להיפגש עמו כדי לדבר על אביו. המסורת הבעי שבוועתה על כך שספריו של אביו מעניינים כל כך לישראלים, ועודי אותי להמשיך לעסוק ולכתוב עליו. הוא אף אישר לי לקרוא בארכיונו הפרטי של אביו, שאותו שיכן במנור בעיר קאהן, בירת נורמנדי.

במשך תקופה חייתי במנור וקראתי את המסמכים של גארי, שאופסנו בארבעים ארגונים. הם הכילו את "חייו הכתובים", כתב היד שלו, כולל הערות בשו' שייים, חוים שעברו בינו לבין הוצאת הספרים, חוים עם אמיל אז'אר הלא הוא פול פבלוביץ', ומכתבי אהבה שכתב וקיבל.

שלושה מרכזי כובד עלו מתוך הארכיון הפרטי: הכי תיבה על הזהות היהודית, הכתיבה המגדרית ההלוצית שמעניקה לאשה את המקום המרכזי בטקסט, והעיסוק בכפילי, באתר, בחוזה הבלתי ששלטת. תמנת חייו, וכי' עיקר תמנת מותו, של גארי הצטירה אל מול עיני. תמנות חייו של סופר שגולד במלחמת העולם הראשי נה במיניה אות, להם כטיים במלחמת העולם השנייה למען מדינת חרות, היה דרימלובט בארצות רבות וכתב ספרים ומאמרים בשפות רבות. סופר, שלמרות מ'א מצים כביורים, לא הצליח לכבוש לו מקום בקונסנטוס הספרותי והאקדמי בצרפת ובעולם.

^[1] זיו לחמי (שם בדוי)